

Magyar sztrájk törvény.

Újévi beszédében sztrájk törvény készítését helyezte a magyar kormány elnöke kilátásba. Beszédének ez a része a következőképen hangzik:

„Nézetem szerint azoknak az egészséges, erőteljes önkormányzati szerveknek, melyekben a munkásosztály jövő fejlődésének alapjait látom, azoknak kell nyíltan, bevallottan, a törvény által biztosított lehetőség mellett, de a törvényben szabályozott felelősség mellett is foglalkozniuk a sztrájk kérdésével is. Csakis ha egyfelől nyíltan elismerjük a munkásnak azt a jogát, hogy összebeszélés útján szervezkedjék a munka megszüntetésére és a munkamegszüntetés presszionális eszközeivel igyekezzék sorsán javítani, csakis, ha egyfelől e jogát nyíltan elismerjük és másfelől megfelelő sztrájk törvénnyel a mások jogait, a mások szabadságát sértő visszaéléseket megtoroljuk és ha a sztrájkmozgalom vezetőire kellő jogkör mellett, kellő felelősséget is ruházunk, csak akkor nézhetünk megnyugvással hazai iparviszonyaink jövő fejlődése elé.”

Hogy egy országban, amelyben nincsen törvénybe iktatva az egyesülési jog, törvénybe legyen iktatva annak korlátozása, ez ismeretlen tudunkkal az egész világ legiszlaturájában. Mert a sztájkhoz való jog nem egyéb, mint az egyesülési szabadsághoz való jog. És ahol hiányzanak a törvényes biztosítékok az egyesülés szabadsága terén, ott nem lehet törvényes biztosítékokat alkotni annak valamilyen irányú korlátozása tárgyában sem.

Mindaddig tehát, míg valahol törvénybe iktatott egyesülési jog – beleértve az egyesülésnek munkabeszüntetésre irányuló válfaját is – nincs, ott sztrájk törvényt alkotni – jogilag tekintve a dolgot – legalább is korai.

De közgazdasági oldalról nézve a dolgot, még meglepőbbnek mondható a miniszterelnök nyilatkozata. Mert nálunk sokkalta nagyobb ipari államok sem tartották szükségesnek sztrájk törvény alkotását. Senki sem mondhatja, hogy Németország nem mutat olyan merész ipari lendületet az utolsó félszázad alatt, amilyenre mi csak a legnagyobb irigységgel tekinthetünk. És Németország mégsem tartotta szükségesnek, hogy sztrájk törvény alkotásáról gondoskodjék és a birodalmi gyűlés az erre vonatkozó javaslatokat több ízben elvetette.

Bármilyen szándék vezette is Tiszát, beszéde aktuálissá tette nálunk ezt a kérdést és alkalmat ad nekünk, hogy ismertessük azokat a tételes szabályokat, amelyeket eddig néhány ipari állam alkotott.

I. A modern sztrájkjognak – és mindjárt hozzátehetjük: a sztrájk-szabadságnak – igazi hazája Anglia. Az angol sztrájkjogot az 1906 december 21-i törvény – Trade Disputes Act – szabályozza. Ez az első törvény, mely nemcsak az általános egyesülési szabadságra vonatkozik, hanem a speciális jogot tartalmazza ipari viszályok keresztülvitelére és *kifejezetten törvényesnek ismeri el őrsemek felállítását sztrájk esetén, békés sztrájkposztok állítását.*

Ez a törvény természetesen hosszú és heves harcok eredménye. Az angol jog is csak 1876 óta ismeri el a szakszervezetek létjogát törvényben. Ámbár az egyesülési jog Angliában már 1824 óta törvényben fennáll, félszázadon keresztül a bíróságok üldözték a sztrájkba lépő munkásokat. Az angol szokásjog a sztrájkot félszázadon át „bűnös összeesküvésnek” (criminal conspiracy) minősítette. A szokásjog szerint minden törvényes cselekmény, ha eszközei törvénytelenek, vagy minden törvénytelen cselekmény, legyenek bár eszközei törvényesek, tiltva van. Ezt a szokásjogot fordították az angol bíróságok félszázadon keresztül a sztrájkolók ellen. Jóllehet tehát, az összebeszélések önmagukban meg voltak engedve, amennyiben ezek az összebeszélések harmadik személyek érdeke ellen irányultak, törvénytelen cselekmény éknek minősítettek és büntetőjogi üldözést vontak maguk után. Ilyen módon az 50–60-as években egészen általánossá vált az angol bíróságoknál az a gyakorlat, mely a sztrájkot a „criminal conspiracy” fogalma alá sorozta.

Érdekes, hogy ez az egész joggyakorlat, sőt az összes angol törvények 1799 óta mindannyian a nemzeti ipar védelmére hivatkoztak a sztrájk üldözésénél és így a magyar kormány elnökének indoka teljesen egyezik azon angol törvény indokával, mely 1799-ben keletkezett.

Ezernyolcszázhetvenhatban törvényileg ismertetvén el a Trade-Unionok létjoga, a munkások rendkívül heves agitációt indítottak meg azon joggyakorlat ellen, amely a sztrájkot büntetendő cselekménynek minősítette. Gyűlés gyűlést ért, a munkássajtó megizmósodik és lassanként a közönség is a munkásság pártjára kezd állani. Az agitáció eredménnyel járt, az ez időtájt hozott Conspiracy and Protection of Property Act kimondja, hogy „két vagy több személy összebeszélése vagy egyesülése oly célból, hogy valamely munkások és munkaadók között támadt vita az előbbieik javára dőljön el, büntelődőjogilag nem üldözhető.”

Ez a törvény tehát véget vetett a sztrájk büntetőjogi üldözésének. De a konzervatív szellemű angol bíróságok most a *polgári jog* alapján támadták meg a szakszervezeteket. A szakszervezetek üldözésének új, az előzőnél nem is kíméletesebb módja keletkezett a

sztrájkolóknak, illetve szakszervezeteknek a *magánjogi felelősség alapján való* üldözésében. Legjobban szembeötlik ez a híres Taff Vale-féle esetben, amelynél a bíróság a szakszervezet vagyoni jogi felelősségét megállapította és amely döntés új harcoknak vált kiindulási pontjává.

Maga az az eset a következő: A Taff Vale vasúti társaság pert indított a vasúti alkalmazottak társasága ellen az 1901. évben Cardiffban kitört sztrájk alkalmával. A vasúttársaság azt követelte az elsőfokú bíróságtól, hogy bocssáson ki tiltó rendeletet a vasúti alkalmazottak társasága, a főtitkár és a cardiffi titkár ellen, amelyben megtiltja nekik: „hogy a vasúti társaság pályaudvarait, ezek környékét vagy az ezekhez vezető utakat, vagy a munkások lakásait, vagy a dolgozni akaró munkásokat megfigyeljék, vagy sztrájkörökkel megszállják, azzal a célzattal; hogy a társaság munkásait rábeszéléssel vagy más eszközökkel, a munkavállalástól visszatartsák.” A tilalommal egyidejűleg még úgynevezett „other relief” is kézbesítették a titkároknak, amely a titkár személyében kártérítésben marasztalta az alkalmazottak szervezetét. Ez főlebbezással élt és a főlebbezási bíróság megváltoztatta az ítéletet és felmentette a szervezetet a kártérítési kötelezettség alól. A vasúttársaság panaszra folytán az ügy a lordok háza elé került, amely az első bírói ítélet értelmében döntött. A szakszervezetek jogképességére célozva, lord Halsbury többek között a következőket mondta: „ha a törvényhozás olyan jogalanyt teremtett, amely tulajdont szerezhet, hivatalnokokat alkalmazhat és kárt okozhat, akkor én úgy gondolom, impliciter úgy is rendelkezett, hogy ez a jogalany a ő tekintélye alatt és segélyével okozott kárért felelősséget is tartozik”.

A lordok háza 23 ezer font sterling kártérítésben marasztalta el a vasúti munkások szervezetét, amelyet ez ki is fizetett. Ez az ítélet alkalmat adott a többi vállalatoknak is, hogy egyre-másra kártérítési pert tegyenek folyamatba a szakszervezetek ellen. A szakszervezeti kongresszusok, a szakszervezetek és a szakszervezetek konföderációi állandó agitációt indítottak a sztrájkjog törvényes elismerése érdekében. 1904-ben Dilke és Keir Hardie ilyen tárgyú törvényjavaslatot terjesztettek a parlament elé, amely ezt azonban elvetette. Ok évről-évre megismételték az indítványt. Az új választásokból kikerült parlament előtt 1906-ban királyi trónbeszéd jelentette be a törvényes szabályozás szükségességét. A kormány által beterjesztett tervezethez Sir Charles Dilke két módosítást ajánlott, és pedig: a sztrájkórállás, ha ez békés módon történik, legyen megengedve, továbbá a kollektív szerződésnek a szakszervezeti tisztviselő vezetése alatt bekövetkező megszegése ne vonja maga után a szakszervezet vagyoni jogi felelősségét. Ezek el lettek fogadva.

A tárgyalások folyamán – a második olvasásnál – egyik képviselő azt indítványozta, hogy ne csak a szakszervezeteknek, hanem a vállalkozóknak is legyen joguk békés sztrájkposztokat felállítani. Ez a módosítás is elfogadást nyert. A törvényjavaslat harmadik olvasásánál lord R. Cecil indítványozta, hogy a törvény ne terjedjen ki a mezőgazdasági munkásokra és indokul hivatkozott az ír mezőgazdasági bojkottra. Miután a bojkottmozgalom a bérlők műve volt és nem a munkásoké, javaslatát elvetették. Miután továbbá a munkáspárt egyik tagja, Schackleton rámutatott arra, hogy 1875 óta a szakszervezetek hatalmának növekedésével a munkaviszonyok is békésebb alakulatot nyernek, Balfour, az ellenzék vezére emelkedett szólásra és kijelentette, hogy a munkásszervezetek vagyonának védelme iránt való szükségesség és az a mértékletesség, amellyel az angol nép jogosítványaival él, őt is a javaslat elfogadására indítják.

A lordok háza 1906 november 12-én tárgyalta első ízben a javaslatot. A lordkancellár után az ellenzék vezére, Marquise of Lansdowne, szólt a javaslatról, mely sok személynek tönkretételt, fájdalmat és gondot hoz, de amely ellen a munkaadók a kisujjukat sem mozgatták és így megszavazása ellen mit sem lehet tenni. Több lord a javaslat ellen beszélt, mások – köztük Soutwark püspöke – a javaslat mellett. Lord Balfour módosító indítványát, hogy a sztrájk-órallítás csak akkor legyen megengedve, ha ez békés és indokolt „peaceably and reasonably” a lordok háza elfogadta. Ehhez az alsóház is hozzájárult. A szentesítés még ugyanezen évben bekövetkezett.

A nagyfontosságú törvény szövszerinti szövege magyar fordításban a következő:

Törvény a szakszervezetek és ipari viszályok szabályozásáról. 1906. december 21.

1. §. A következő pont, mint új pont szúrandó be a büntetendő egyesülről és a tulajdon védelméről alkotott 1875. évi törvény (Conspiracy and Protection Act 1875.) harmadik fejezetébe:

Olyan cselekmény – amely két vagy több személy összebeszélése vagy szövetkezése által követték el, amennyiben ipari munkaviszályokra, vagy ezek végrehajtására vonatkozik, – polgári per tárgya sem lehet, amennyiben az ilyen összebeszélés vagy szövetkezés nélkül sem képezhetné polgári per alapját.

2. §. 1. Egy vagy több személynek törvényesen megengedtetik, hogy saját szándékukból, vagy valamely szakszervezet, vagy egyes vállalkozó vagy cég megbízásából valamely sztrájk keresztülvitele vagy sikere érdekében, a háznál, a ház közelében vagy a téren vagy közelben tartózkodják, ahol valaki lakik, dolgozik, vagy iparát folytatja, ha ez a tartózkodás csupán azon célzattal történik, hogy

békés módon tudósítást szerezzen, vagy nyújtson, vagy *téliés módon valakit rábeszéljen, hogy ez munkába álljon vagy a munkát beszüntesse.* 2. Az 1875. évi a büntetendő' egyesülésről és a tulajdon védelméről alkotott törvény 7-ik szakasza jelen törvénnyel hatályát veszti és pedig a „ott vagy közelben tartózkodik” („attending at or near”) szavaktól a szakasz végéig.

3. §. Valamely személy által a sztrájk előmozdítására vagy keresztülvitelére elkövetett cselekmény nem von büntetőjogi felelősséget maga után, csupán azért, mert más személyt arra is bírt, hogy ez bérszerződését megszegje (to break a contract of employment), vagy csak azért, mert ez a cselekmény más személy üzemébe, üzletébe vagy foglalkozásába vagy más személynek vagyona vagy munkája felett való szabad rendelkezési jogába való beavatkozást jelent.

4. §. 1. Egy bíróság sem járhat el olyan perben, melyben valamely munkásszervezet vagy munkaadószervezet ellen, vagy tagjai vagy tisztviselői ellen kártérítés követeltek azon a címen, hogy a kár a szervezet által vagy annak érdekében követtetett el. 2. Ezen pont rendelkezései a szakszervezeti törvény (Trades Unions Act 1871. 9. pont) által megjelölt esetekben a bizalmiférfiakra (trustees) nem vonatkoznak, kivéve olyan károkozás esetét, mely a szakszervezet által vagy a sztrájk érdekében okoztatott.

Az 5. §. 1. A törvény idézésének módjáról, 2. a trade-union kifejezésről (beleérti a fiókszervezeteket is) és 3. a törvény egyes kitételeinek „munkaviszály”, „munkás” értelmezéseiről rendelkezik.

Ezek szerint a törvény két legfontosabb elvét a második és a negyedik szakaszok tartalmazzák. A második szakasz a békés sztrájkörök (peaceful picketing) felállítását engedi meg, a negyedik szakasz pedig megszünteti a szakszervezetek vagy azok tisztviselőinek vagyoni jogi felelősségét és ezt pusztán az adminisztratív hatáskörükben elkövetett jogügyletekre, vagyis az általános magánjogi felelősségre szorítja.

Ez a törvény egyúttal az első az egész kultúrvilágban, mely törvénybe iktatja a sztrájkörök állításának jogát (picketing).

A sztrájk hivatalos elismerése külső formájában is kifejezésre jut. London utcáin gyakran látni sztrájköröket fehér karszalaggal, amelyen vörös betűkkel olvasható: „picketing”.

Az 1906. évi sztrájktörvénnyel azonban még nem záródott le az angol szakszervezetek alkotmányjogi küzdelme.

Egy Osborne nevű vasúti hordár perrel támadta meg az Amalgamated Society of Railway Servants nevet viselő szervezetét. A bíróság arra az álláspontra helyezkedett, hogy a Trade Unionok politikai célokra

díjat nem szedhetnek és ilyen értelmű tilalmat is bocsájtott ki Osborne keresete alapján. A Trade Unionok ugyanis a választási költségek és a képviselők fizetésének fedezésére évente 2 d. (mikor később a képviselők is fizetést húztak az államtól 1 d.) járulékot szedtek fejenként. Az Osborne-perben hozott tilalom folytán a szakszervezetek nem alkalmazhattak a nem fizetőkön kényszert, minek folytán a jövedelmek gyéren folytak be, ami a szervezetek erejét gyöngítette.

1913-ban csak a Labour Party támogatásával bírván a többséget a kormány, utóbbi kénytelen volt ezen a bajon segítő törvényjavaslatot terjeszteni a ház elé, mely 1913-ban törvényerőre is emelkedett.

Az „Osborne ítélet”-tel ellentétben az új törvény megengedi a Trade Union-oknak, hogy politikai célokra járulékot szedjenek, ha ezt a többség elhatározza, de ha a kisebbség tagjai továbbra is ellenkeznek, ezen kötelezettség alól feloldandók.

A törvény azonban nem váltotta be a Labour Party reményeit, mert ezek az „Osborne Judgment” teremtette helyzet teljes megváltoztatását kívánták. A konzervatívek megelégedetlenek, mert a kisebbség jogai szerintők nincsenek eléggé megvédve.

Ennek megértéséhez ismerni kell a Trade Union-ok összetételét. A Trade Union Congress 202 Trade Union-t, 1.662,163 taggal egyesít, tehát egynegyedét az összes angol Trade Union-oknak, melyek száma 1911-ben 1.168 volt 3.010,346 taggal. Ez a T. U. Congress sok éven át ellensége volt a szocialista áramlatnak, sőt mindenféle parlamenti képviselőnek is. Annak a felfogásnak hódoltak, hogy a Trade Union-ok ipari és nem politikai egyesületek, amelyek boldogulásukért bérharcokban és nem politikai téren küzdenek. Es ma is a tagok tekintélyes része ezen a nézeten van. A szocialista ideálok azonban mindinkább terjedtek körükben és az ifjabb tagoknak sikerült az öregektől a vezetőserepet magukhoz ragadni. A Trade Union Congress által 1900-ban Phymouth-ban összehívott értekezleten azután sikerült a szocialista egyesületek segítségével a Labour Party-t megalapítani. Ez a párt ma 141 Trade Union-nak (1.501,783 taggal) és két szocialista egyesületnek: az Independent Labour Party-nak és a Fabian Society-nek (a kettőnek együtt 31,404 tagja van) és 149 Trade Councilnek és Local Labour Party-nak a parlamenti képviselője. Tulajdonképeni ereje azonban a Trade Union-okban és nem a szocialista egyesületekben van. Negyven mandátummal bír, ebből 32 esik a Trade Union-okra, 7 az Independent Labour Party-ra és 1 a Fabian Society-ra.

Ezek után érthető, hogy a munkásság politikálását elvből hely-

telenítő konzervatívok miért akarják a politizálásra nem hajlandó kisebbséget az erre irányuló kényszer ellen védeni, különösen miután helyenként a Trade Union-okba való belépés nem önkéntes, hanem kötelező.

Ha az új törvény nem is változtatta meg teljesen az „Osborne Judgment” által teremtett helyzetet, hatása majdnem olyan lesz, mert a Labour Party befolyása nőni fog és a Trade Union-ok tagjait minden eltérő politikai felfogásuk ellenére is azonosítani fogják a párttal.

Mindkét részről jelentős az egyik módosítás, amelyet a Labour Party egy tagja indítványára fűztek a harmadik paragrafushoz. Ennek erejénél fogva a kisebbségnek az a tagja, akik azért, mert a többség határozatát visszautasította, a vezetőség jogaiban háborgat a Friendly Society-kat nyilvántartó Hivatalhoz fordulhat panasszal. A kisebbség jogait ez az intézkedés teljesen megvédi, de a Trade Union-oknak is javukra lesz. Eddig u. i. gyakran megtörtént, hogy valamelyik munkaadó, hogy valamelyik a Trade Union-nak bajokat okozzon, ellene egy megvesztegetett tag által a saját költségére hosszas pert folytatott. Ennek az állapotnak most az új törvény véget vetett.

II. Míg Angliában a szervezett munkások hatalmas erejének nyomása alatt a sztrájk szabadság törvényben biztosított, Amerikában – ahol európai értelemben vett munkásszervezkedésről csak néhány év óta lehet szó – a trustok kezében koncentrált mamuthőke legázolja a munkások egyesülési szabadságának elemi jogait is. Rooseveltnak, a trustok elleni harca teljes kudarccal végződött és csakis az új politikai pártfordulattól remélhető, hogy az a trustok hatalmát megtöri és egy európai értelemben vett szociális törvényhozást fog az Unióban megteremteni. Magának a szakszervezeteknek a jogi helyzete is igen bizonytalan még (Kulemann: Die Berufsvereine 6-ik kötet 6-ik oldal. 1913-iki kiadás). A polgári háborúig a munkások egyesüléseit az amerikai bíróságok az Összeesküvés – conspiracy – fogalma alá vonták, még pedig nemcsak sztrájk vagy fenyegetés eseteiben. Pusztán az egyesülés büntető úton üldözött. Csakis 1867 óta ismerik el a bíróságok a szakszervezetek létjogát és jogi személyiségét és csak 1886 óta van az egész Unióra kiterjedő törvény, hogy jogokat szerezhetnek, ha magukat a hivatalos regiszterbe bevezetik.

De nincs törvényben elismerve egyúttal a sztrájkjog is. A szövetségi főtörvényszék szerint: a szakszervezet alakításához való jog nem foglalja magában a munkabeszüntetéshez való jogot és egy 1898. június 1-én kelt kongresszusi határozat szerint csak olyan szervezet vezethető be a regiszterbe, amelynek alapszabályai szerint a

tagságot azok elvesztik, akik sztrájk, bojkott vagy kizárás idején mások ellen erőszakot követnek el, vagy fenyegetés által másokat a munkától visszatartani iparkodnak. Viszont az egyesület nem felelős az egyes tagok cselekedeteiért.

Egyébként az Unió némely állama törvényben is biztosítja a sztrájkhoz való jogot, míg mások a sztrájkot tiltják, de egyúttal tiltják ezek a munkaadóknak fekete-listák vezetését is. Más államok csak a vasúti munkásoknak tiltják a sztrájkbalépést. Egyes államok a békés sztrájkposztok állítását, vagy a rábeszélést is megengedik, de a bíróságok sok államban ezt alkotmányba ütközőnek nyilvánították és érvénytelennek jelentették ki.

Általában – jegyzi meg Schwittau, szt.-pétervári tanár – (az alantiakban részben az ő: „A gazdasági harcok formái” c. könyvének ismertetését követjük) soha Angliában vagy máshol olyan kíméletlenül nem jártak el sztrájkolók ellen, mint Amerikában. A bírói döntések rendszerint kiemelik, hogy a munkabeszüntetés, vagy másokat erre való rábeszélés önmagában nincs tiltva. Sőt több bírói ítélet a sztrájk-örök felállítását (picketing) sem tartja a common law-ba ütközőnek. De ezen elvi kijelentések a papíron maradnak, a valóságban a legdurvább legázolását találjuk a sztrájkolóknak.

Míg valamely vállalkozó munkásai lépnek sztrájkba, rendszerint nem is indul meg ellenük eljárás. De ha a sztrájk sikere érdekében más vállalatok munkásai is csatlakoznak a sztrájkhoz, ebben az amerikai joggyakorlat már harmadik személy részéről jövő kényszerrel lát és büntető úton üldözi. A *szimpátiasztrájk* tehát sok államban törvénybeütköző cselekmény.

Ugyancsak törvénytelennek minősíti a joggyakorlat azt a sztrájkot is, melynek célja, hogy a munkaadó csak szervezett munkást alkalmazzon (ú. n. zárt üzem, closed shop); következésképpen valamely szakszervezetnek vagy tisztviselőjének beavatkozása a bérvizsálya szintén tilalmaztatik.

Ha tehát a bírói döntésekben nagyhangú szavalatokat találunk is az amerikai szabadságról, a valóságban a szervezetek állandó üldözésével találkozunk.

Különösen egy speciális angol eredetű intézmény, az ú. n. injunctio intézménye az, mely alkalmas arra, hogy a munkásokat jogaikért vívott küzdelmükben megbénítsa.

Erről az angol intézményről Sámuel *Gompers* a szakszervezetek nemzetközi központjához intézett jelentésében (1911.) a következőket írja (1. IX. nemzetközi jelentés a szakszervezetek mozgalmáról, 208. oldal):

„Némely bíró bizonyos gazdasági, személyes és politikai érdekek

szolgáltatásban túlhelyezi magát az egyes törvényhozói testületek akaratán, hogy a nép jogait elkobozza. ítéleteik a legnagyobb pártosságot mutatják, a legkisebb formai ok alapján az egyes államok törvényeit „alkotmányellenes”-nek minősítik. Ezek a bírák az ú. n. Equity Court-oknál (talán olcsósági törvényszékeknek lehetne működésük alapján nevezni), csak az angol jog által ismert u. n. „tilalmakat” (injunction) bocsájtanak ki, ha valahol sztrájk van vagy valahol sztrájk készül és ezt büntetőjogi következmények terhe alatt eltiltják. „Felbátorítva a szemérmetlen módon történt kiterjesztésétől hatalmuknak, oly munkásokkal szemben, kik a vállalkozókkal bérharcban állanak, írja Gompers – ezek a bírák az Equity-courts nem pontosan körülírt tevékenységét más személyekre is elkezdtek kiterjeszteni, hogy (ha munkásokról volt szó) más személyeket is a beszéd, sajtó, petitio vagy egyesülés terén megillető jogaikban korlátozzanak és ilyen módon a munkásokon kívül mások szabadságába is beavatkozzanak.”

Lényege tehát az amerikai bíróságok eljárásának, hogy sztrájk esetleges utólagos büntetőjogi üldözésén kívül végzéseket bocsájtanak ki a sztrájk megkezdése vagy sztrájkörök felállítása ellen. Ez az eszköz az „injunktion” a kormányok leghatalmasabb fegyvere a munkásság elleni harcban.

Az injunctio intézménye régebben Angliában is előfordult ugyan, igen kivételes esetekben, azonban az Unióban 1894 óta, a nagy vasúti sztrájk óta, a rendes eszközök közé tartozik.

Mi módon lesz az injunctio felhasználva sztrájkok ellen, G. Schwittau idézett könyve nyomán egy-két esetet fogunk felsorolni: Egyike a legnagyobb munkaadó-szervezeteknek a nyomdatulajdonosok szövetsége, a Franklin Union, 4 szakszervezettel kollektív szerződést kötött. Ennek lejártával a szerződés csendes megegyezés alapján még további két évre meghosszabbított. Ennek elteltével a Franklin Union határozata alapján a szerződés felbontatott. Nyilvánvalóan a szerződést a munkások meg nem felelőnek tartották. Összegyülekeztek és igényeik jegyzékét átadták a munkaadóknak és sztrájkra készültek. A munkaadók a bírósághoz fordultak és injunctio-t eszközöltek ki, mely megtiltotta a szakszervezet tisztviselőinek és a mozgalom vezetőinek, hogy a nyomdászok ügyébe valami módon beavatkozzanak és a vállalkozókat bármely irányban is befolyásolják vagy terveikben korlátozzák őket. Két hó elteltével egy csikágói bíró, Jesse Holdon a neve, elítélte a *szakszervezetet* 1000 dollár büntetésre, „mert a szervezet élén álló személyek az injunctio-t megsértették mivel a sztrájkposztok állításában résztvettek és a sztrájkolók között segélyt osztottak ki.”

Ugyanilyen módon járt el a bíróság egy St.-Louis-ban készülõben lévõ sztrájk ellen is.

Az amerikai újságok a bíróságok ellen fordultak. Az egyik lap az eljárást injunction-nel való kormányzásnak nevezte („government by injunction”) és ez a kifejezés azóta átment a sajtóba a reakcionárius irányzatok jellemzésére. Amerika munkásai között ezen joggyakorlat megszüntetésére erõs mozgalom indult meg, az u. n. „anti-injunction-movement.” Megjegyzendõ, hogy az injunction az ellenfél meghallgatása nélkül lesz kibocsájtva. Törvényjavaslat is készült már több ízben az injunction középkori eredetû intézményének a munkásmozgalomban való megszüntetése tárgyában, de a szenátusnál nem tudott keresztülhatolni (Kulemann i. m. 6. köt. 7. oldal).

Az injunction egyúttal gyorsított bûnvádi eljárás is, melynél esküdtek nélkül ítél a bíróság. A vád, hogy a tilalom megszegése által megsértetett a bíróság tekintélye és ez büntetendõ cselekmény. Az esküdtek eliminálása által aztán sikerül a sztrájkolok vezetőire súlyos büntetéseket kiszabni.

Az injunction-nek a sztrájkolok ellen való felhasználása körül nemcsak a politikusok, hanem a jogászok körében is élénk irodalmi harc van. „Sokan – írja a legkiválóbb amerikai jogászok egyike Crosby – és nem egy bíró is, abban a nézetben vannak, hogy az injunction olyan dologba avatkozik bele, ami még végre sincs hajtván. De ez abszurdum (this is nonsense). Az injunction nem vonatkozhatik olyan cselekményre, ami még meg sem történt. Ha pedig a cselekmény végrehajtatott, csak az esetben büntethetõ, amily esetben az tiltott cselekmény.” Az a bíró, aki injunctiont bocsájt ki, Crosby szerint a törvényhozó hatáskörébe avatkozik.

Az American Federation of Labor és más szervezetek agitációja mind nem tudták elérni az injunction beszüntetését vagy hogy a kibocsájtás elõtt a másik fél is meghallgattassák. Virginia állam parlamentje mégis legalább annyit tett, hogy meghatározta törvényileg a kiszabható büntetés maximumát, az Egyesült Államok legfõbb bírósága azonban még ezt a korlátozást is az alkotmányba ütközõnek jelentette ki és a bírói hatalomba való avatkozásnak deklarálta.

III. Nincs igazi sztrájk szabadság Németországban sem. 1865-ben ugyan törvénybe iktatták az egyesülési jogot, de a munkások egyesülései elé a legkülönbözõbb ürügyek alatt akadályokat gördít a hatóság. A sztrájk, bár nem üldöztetik, de a hatóságok értelmezése szerint: iparossegédeknek, földmunkásoknak, matrózoknak, cselédeknek és vasúti tisztviselõknek sztrájkba lépni tilos.

De ha az alkotmány szerint az ipari munkásoknál a sztrájk és az egyesülés büntetlen is, a valóságban egy sztrájk Németország-

ban nagy risikóval van egybekötve. A hatóság minden elképzelhető akadályt gördít a sztrájkolók elé és a sztrájkörök felállítását – ami nélkül sikeres sztrájk nem képzelhető, mert hisz ezek világosítják fel az arról tudomással nem bíró szaktársaikat – több bíróság büntetendőnek nyívanította, nem ugyan az ipartörvény alapján, hanem a rendőrség vagy a városok által kibocsájtott intézkedések megszegése címén. A sztrájkörök elleni taktika a rendőrtisztviselők kötele-sége. Ezenkívül bizonyos munkaadó körök mind hevesebben követelik a „dolgozni akarók”, vagyis a sztrájkörök hatályosabb védel-mét. Több ilyen irányú javaslat terjesztett már a birodalmi gyűlés elé, de mindeddig eredménytelenül. 1890-ben terjesztett be először a kormány ilyen tárgyú javaslatot (a német ipartörvény 153. §-ának módosítása tárgyában), de hiába volt a kormány, főleg Berlepsch miniszter minden igyekezete, a birodalmi gyűlés elvetette.

Kilenc újabb esztendeig gyűjtötte a kormány az adatokat és hogy a talaj kellően előkészítessék, II. Vilmos császár egyre-másra tartotta a heves szónoklatokat. 1897-ben Bielefeldben tartott beszé-dében a többek között a következőket mondta.

„Schutz der nationalen Arbeit aller produktiven Stande, Kraf-tigung eines gesunden Mittelstandes, rücksichtslose Niederwerfung jedes Umsturzes und die schwerste Strafe dem, der sich untersteht einen Nebenmenschen der arbeiten will, an der freiwilligen Arbeit zu hindern.”

Kilenc év után elkészült a hírhedt Zuchthausvorlage, melynek keresztülhajtása érdekében a kormány minden követ megmozdított. A javaslat érdekében 569, ellene 1537 petitió érkezett a birodalmi gyűlés elé. 520 kisiparostestület az első között. A keresztény munkások szervezetei hallgattak. A javaslat legfontosabb §§-ai így hangzanak:

1. §. Aki megkísérli, hogy testi kényszer, fenyegetés, becsület-sértés vagy közzététel által munkaadót vagy munkást olyan egye-sülésekben vagy tanácskozásokban való részvételre bírjon, mely a munka vagy bérvizonyok befolyásolását célozza, vagy valakit ilyen egyesülésektől vagy összezejvetelektől visszatart, egy évig terjedhető fogházzal büntetendő.

Enyhítő körülmények fenforgása esetén a büntetés 1000 már-káig terjedhet.

2. §. Az 1. §. büntetőrendelkezései arra is alkalmazást nyernek, aki azt célozza, hogy testi kényszer, fenyegetés, becsületsértés vagy közzététel által:

1. valamely munkáskizárás előmozdítása vagy bekövetkezése által a munkaadót a munkások elbocsájtására, vagy munkások fel-fogadásában való megakadályozására bírjon;

2. sztrájk bekövetkezése végett munkásokat a munkából való kiállásra bírjon, vagy a munkást a munka elfogadásában vagy munkakeresésben gátoljon;

3. munkáskizárás vagy sztrájk esetén a munkásokat vagy munkaadókat engedékenységre bírja.

4. §. A testi kényszer alatt a szerszámok, az anyag, a munkatermék vagy a felszerelés megrongálása is értendő.

Fenyegetésben *tervszerű megfigyelése munkaadóknak, munkásoknak, műhelyeknek, utaknak, utcáknak, pályaudvaroknak, víziutaknak, kikötőknek vagy más közlekedési helynek is bennfoglaltatik.*

5. Ha oly személyek ellen, akik mert sztrájkban vagy munkáskizárásban nem vettek részt, vagy csak rövid ideig vettek részt, tettelesség, szándékos testi sértés vagy rongálás követték el, a cselekmény hivatalból üldözendő.

6. §. Aki valamely személyt, mert sztrájkban vagy a kizárásban nem vesz részt, vagy nem vesz állandóan részt, megfenyeget, vagy nyilvánosan megnevez, egy évig terjedhető fogházzal büntetendő.

Enyhítő körülmények fenforgása esetén a büntetés ezer márkáig terjed.

Ezt a javaslatot, melyet joggal neveztek el „fegyházjavaslatnak* és amely a pénzbüntetési arra az esetre vette fel, ha netán munkaadó ellen kellene azt alkalmazni, a centrummal szövetkezett szociáldemokrata párt megbuktatta.

Ha a sztrájkörállás más büntetendő cselekménnyel van összekötve, pl. becsületsértéssel vagy testisértéssel, a német bíróságok által kiszabott büntetés rendszerint többszöröse a szokottnak.

A Reichsgericht egy ízben Lübeck város rendeletét, mely sztrájkörök állítását megtiltotta, törvénytelennek nyilvánította. Mégis, a német bíróságok nem respektálják e döntést és ha valamilyen rendőri intézkedésre vagy szabályrendeletre hivatkozhatnak, büntetendőnek minősítik a békés sztrájkörállítást is.

Az 1899-iki javaslat bukása óta nem szűnnek meg egyes munkásszervezetek a sztrájkörállás ellen törvényes intézkedések meghozatalát sürgetni. Ez a kívánság azonban korántsem általános. A Bund der Industriellen 1912-iki novemberi ülése szerint ilyen törvény a munkaadószervezeteknek is lehetlenné tenné kizárás alkalmával a gyárak megfigyelését vagy a kartellszerzők ellenőrzését. A Hansabund 1912-iki határozata szerint (azóta más áramlat kezd benne felülkerekedni) a sztrájkörállás nem kívánatos és nem célszerű.

A munkaadók egy része egyúttal a német büntetőtörvénykönyv reformja által akarja célját érni és ilyen irányban is készülnek

reformmunkálatok. A *személyes szabadság fokozottabb* védelméről szolt Delbrück államtitkár is 1912. évben tartott beszédeiben, egyúttal azonban a békés sztrájkörállás tilalmára vonatkozó terveket határozottan visszautasította.

IV. Ami a sztrájkjogot Magyarországon illeti, ez a jog nálunk természetesen törvényben biztosítva nincsen. A sztrájkszabadság az egyesülési szabadság következménye lévén, sztrájkjogról sem beszélhetünk. Igaz ugyan, hogy az egyesülési jogunk rendelettel szabályozva van, azonban ez alkotmányos garanciának nem nevezhető, mert bármikor visszavonható, korlátozható és módosítható. A különbség, hogy egy példával éljünk, majdnem olyan nagy, mintha a vasárnapi munkaszünetet nem törvény biztosítaná, hanem a munkaadók önként adnák meg alkalmazottaiknak. Ez esetben nem lehetne jogról beszélni, csak jótékonyságról. Annak, hogy egyesülési jogunk nincs törvényben garantálva, következménye, hogy a szakszervezetek alakítása hosszú időn a-t meggátoltatott, míg végre megengedett ugyan, de csak a mindenkori kormány tetszése szerint. A bányamunkások és a mezőgazdasági munkások országos szervezetet ma sem alakíthatnak.

Az ipartörvény 162. §-a szerint sztrájk vagy kizárás esetén alkotott bérengedmények joghatályljal nem bírnak. Az élet azonban ezt a felfogást hatályon kívül helyezte és az ilyen bérengedményeket a bíróságok érvényesnek jelentik ki. Hiszen a legtöbb esetben a hatóság közvetítése mellett jönnek azok létre. Elvértve azonban még mindég akad bíró, mely a sztrájk esetén történt bérengedményt érvényesnek nem tekinti.

Sem a sztrájk, sem az ipari munkások békés sztrájkörállítással büntetőjogi úton nálunk nem üldöztetik. Ezek dacára sem beszélhetni sztrájkjogról nálunk. Mert tisztán a hatóságra van bízva, hogy mikor tartóztatja le a sztrájköröket, hogy mikor oszlatja fel a sztrájk-tanyát. Hogy ez nem túlzás, jellemzi a következő idézet, melyet a Magyar Vasművek stb. 1913 évi évkönyvéből veszünk: *„Vidéken a szolgabíróságok elengedő védelmet nyújthatnak ugyan a dolgozó munkásság számára s ez időszert nálunk vidéken csakugyan nem kerülhet sor például sztrájkörállásra ...”*

Ezek szerint tisztán a szolgabíróság jószándékától függ nálunk a sztrájkjog terjedelme.

Magyarországon tehát a sztrájkhoz való jogról nem, legfeljebb a sztrájk megtűréséről beszélhetünk. Bármelyik belügyminiszternek módjában áll valamely szervezetet egyszerűen felosztatni. Khuen-Héderváry egy tollvonással eltörölte az Élelmezési Munkások Szövetségét.

De hogy sztrájkjogról beszélni nálunk nem lehet, legjobban dokumentálja azon tény, hogy a *szakszervezeteknek tilos sztrájkcéljaira díjakat gyűjteni*. Így keletkezett egy speciális magyar intézmény, az ú. n. szabadszervezetek, melyeknek éppen a bérharcok esetén való segélynyújtás képezi feladatát.

Mindenesetre nagyfontosságú kijelentést tartalmaz *Tisza* újévi beszéde a sztrájkhoz való jog elismerése tárgyában, ilyen újévi nyilatkozatok azonban törvényben biztosított joggal hatályosságban össze nem mérhetők.

Egyébként, néhány uszításból élő szervezeti alkalmazotton kívül, nemcsak* a magyar munkások, hanem a magyar munkaadók sem látják sztrájk törvény hozásának sürgős szükségét. Amennyiben azonban a kormány mégis ilyen irányuló lépésre határozna el magát, az nézetünk szerint csak a következő elveken épülhet fel:

1. Törvényben biztosított gyülekezési és egyesülési jog. Úgy az ipari mint a mezőgazdasági munkások teljes szervezkedési szabadsága.
2. A szakszervezet nem felelős a tagok cselekményeiért.
3. A szakszervezet maga határozza meg, hogy politikai, sztrájk vagy milyen más célra gyűjti a díjakat.
4. Sztrájkörök felállításának szabadsága.
5. A mezőgazdasági cselédtörvény 1907: 45 t.-c, 57. §-ának eltörlése, mely elzárással és pénzbüntetéssel bünteti azt, aki az elszegődött cselédet rábeszéléssel (vagy más módon) arra iparkodik bírni, hogy sztrájk útján a gazdától engedményeket érjen el.
6. Úgy az ipari, mint a mezőgazdasági szerződés megszegése kizárólag magánjogi keresetet vonhat maga után.

Dr. Láncki Jenő.